

Mit hæfte om VIKINGETIDEN I DANMARK

År 800 - 1050

3. - 4. klasse

Jernalderen

år 500 f.Kr. - 800 e.Kr.

Vikingetiden

år 800 - 1050

Middelalderen

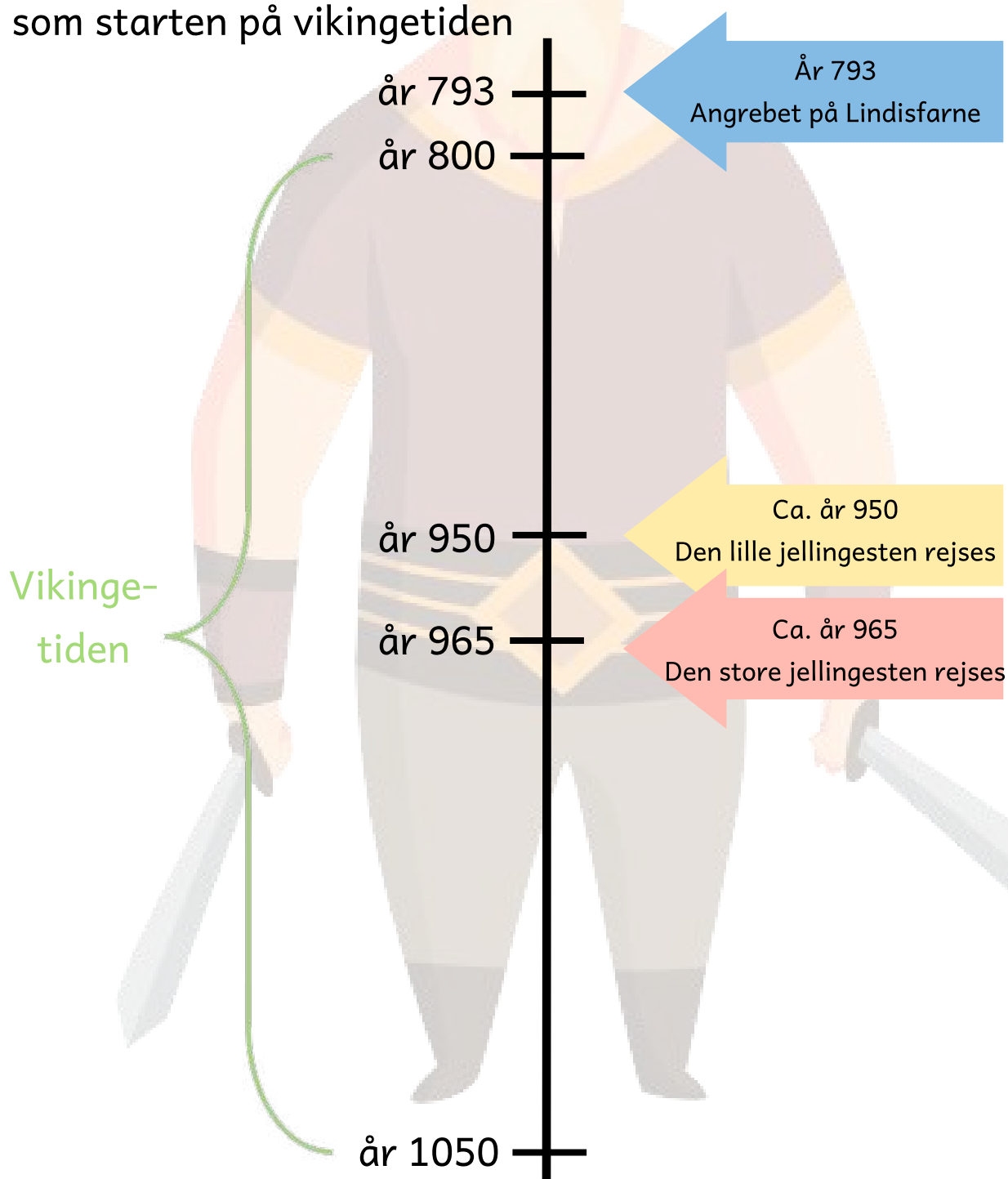
år 1000 - 1536

TIDSLINJE

I Danmark kalder vi perioden fra omkring år 800 til år 1050 for vikingetiden. I resten af Europa kaldes denne periode for middelalder.

I år 793 angreb vikingerne øen Lindisfarne. Det betegnes, som starten på vikingetiden

HVEM VAR VIKINGERNE?

Viking betyder søkriger eller sørøver, og det var lige, hvad vikingerne var. I vikingetiden var vikingerne både berømte og berygtede.

Danmark var et stort land i vikingetiden.

Dele af Tyskland, Sverige og Norge var også en del af Danmark. På nogle tidspunkter var den danske konge også konge over England.

Hvordan boede vikinger?

De fleste vikinger boede på gårde i det vi kalder langhuse. På gården skulle dyrene og markerne passes. Der hørte ofte flere bygninger med til gården. Det kunne være lader, værksted og stalde.

Vikingerne var dygtige til at bygge. De byggede mange vikingeborge. Vikingeborgen var en fæstning, der skulle stoppe fjender. Der var ofte en voldgrav rundt om borgen. Indenfor borgens mure lå landsbyen.

HVORDAN SÅ DE UD?

Du tænker måske på store, høje og stærke mænd, når du tænker på vikingerne? Det er ikke helt rigtigt. Vikingerne var faktisk ikke så høje som os i dag. De havde dårlige tænder og led. Men de havde nok en del muskler. De lavede nemlig meget hårdt arbejde.

Kvinderne gik i kjole. Ofte en underkjole med en anden kjole udenpå. De havde perlekæder og ravkæder om halsen. Om maven bar de et bælte med små tasker på.

Mændene havde lange skjorter på. De havde bukser på, som enten var lige og lange eller lidt posede. De havde også en kappe på. Kappen blev lukket med et spænde.

Når vikingerne skulle i kamp havde de også våben på. Det kunne være sværd, skjolde, økser eller hjelme.

Børnenes tøj lignede de voksnes. Det var lavet i samme materialer og samme stil.

HAVDE DE HORN?

Mange billeder i dette hæfte viser vikinger med horn i hjelmen. Det ser vi også i film. Men så de egentlig sådan ud?

Man har aldrig fundet en vikingehjelm med horn. Vi har hellere ikke nogle skriftlige kilder, der fortæller om det.

Faktisk beskyttede vikingernes hjelme deres hoved og næse.

Det var også mere praktisk i krig.

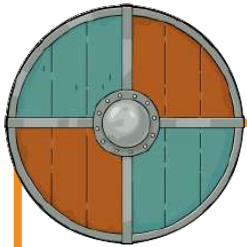

Interessen og stoltheden over vikingerne opstod i slutningen af 1800-tallet. I hele Europa var fællesskab vigtigt for et land, i denne periode.

Derfor brugte man i Danmark historien om vikingerne. Det var nemlig noget, der gjorde danskerne helt særlige.

Påstanden om, at vikinger havde horn i hjelmene er altså en myte, der er opstået i slutningen af 1800-tallet.

VÅBEN

Hvilke våben ville du tage med, hvis du skulle i kamp? Hvorfor?

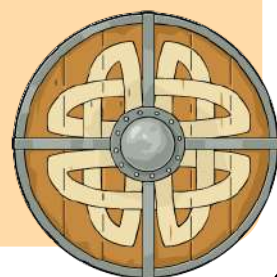

Herunder kan du tegne dine våben!
Du kan måske få inspiration i hæftet her.

BØRN I VIKINGETIDEN

Børn i vikingetiden skulle hjælpe til på gården og i marken. De skulle også hjælpe til med at passe bålstedet og lave mad. Barndomme var meget anderledes end i dag. Men ligesom i dag legede børnene også sammen.

De havde også legetøj. Man har fundet små skibe og sværd i træ. Man har også fundet dukker og dyrefigurer. Nogen gange handlede legen om at lære noget. Når man legede med sværd, var det træning til, når man blev stor.

De voksne vikinger var også glade for leg, sport og konkurrencer. De var gode til våbenleg, men også spring, kast og løb.

BØRN I VIKINGETIDEN

Børn blev tidligt voksne i vikingetiden, og pigerne blev gift tidligt. Børne-dødeligheden var desværre også høj. Det betyder at, der var mange børn, der døde. De døde måske fordi de blev syge, eller fordi der ikke var mad nok.

Man blev ikke så gammel i vikingetiden. Normalt blev man ikke mere end 35 år.

Hvordan er barndommen i vikingetiden anderledes end din barndom?

Hvad laver du når du er sammen med dine venner?

HVAD SPISTE DE?

Vikingerne spiste meget mad. De spiste meget kød, brød, grøntsager, korn, grød og fisk. De drak også meget. I vikingetiden havde man ikke sukker. Hvis vikingerne ville spise noget sødt, spiste de bær, frugter og honning.

Vikingerne var selvforsynende. Det betyder, at de selv dyrkede deres mad. Grøntsager og korn fra marken.

Kødet og mælkeprodukter fik de fra dyrene på gården. De fandt bær, urter, nødder og grønne planter i skoven.

De lavede mad over ildstedet. De havde gryder af ler og metal. Tallerkner og skåle var lavet af træ. De brugte også horn fra dyrene. Dem brugte de som glas. De drak mælk, vand, vin, øl og mjød.

NUTIDS-MAD VS. VIKINGE-MAD

Hvad spiser og drikker du til morgenmad?

Hvad tror du vikingerne spiste og drak til morgenmad?

Hvad spiser og drikker du til frokost?

Hvad tror du vikingerne spiste og drak til frokost?

Hvad spiser og drikker du til aftensmad?

Hvad tror du vikinger spiste og drak til aftensmad?

Hvad spiser og drikker du af søde ting?

Hvad tror du vikingerne spiste og drak af søde ting?

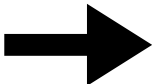
RUNESTEN

Vikingerne rejste runesten til minde om de døde. På runestenene nævnte man de dødes navne. De skrev også om de togter, de havde været på. Runestenene indeholdt altid navnet på den, der havde rejst stenen, og den der var død.

Runesten stod ofte ved store veje eller broer. Her kom nemlig mange mennesker forbi. De var malet i kraftige farver, så de var lettere at se. De var pyntet med cirkler, skjolde og snoede mønstre.

Runesten var et nordisk fænomen.

Det betyder,
at runesten kun blev
rejst i norden.

Dette er den store
Jellingesten, som viser
mønstre og runer.

RUNER

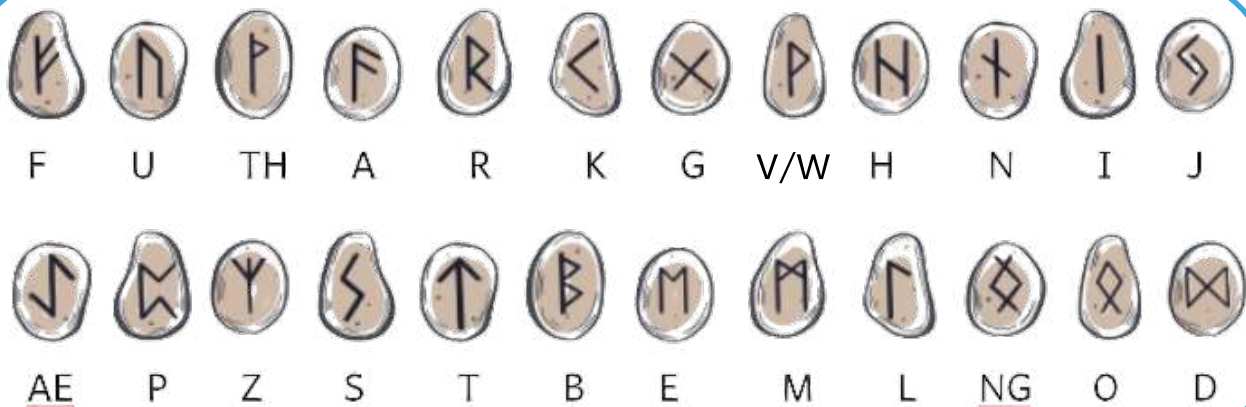
I vikingetiden udvikles runerne. I jernalderen havde man 24 runer. I vikingetiden havde man kun 16-19 runer.

Runer består udelukkende af lige streger, som er sat sammen i mønstre. På den måde var det let at hugge runerne ind i sten eller træ.

Når man skriver med runer, skriver man som ordet lyder. Der er nogle bogstaver, der ikke findes en rune for. F.eks. C. Hvis man skal skrive "cykel", ville det være "sykel".

Man skriver ikke to ens bogstaver efter hinanden. Hvis man skulle skrive "Mette" med runer, ville man skrive "Mete" (med runer).

Vikingernes 16-19 runers alfabet blev kun brugt i norden. I resten af Europa brugte man stadig 24 runer. Nedenfor ser du runealfabetet med 24 runer.

RUNESTEN

Herunder ser du en runesten.

Du skal nu pynte den med mønstre og skrive dit navn med runer. Du må også gerne skrive mere med runer - måske en vigtig besked til folk i fremtiden?

VIKINGETOGTER

Vikingerne tog på togter for at få ære og blive berømte. Men mange af vikingernes togter var også handelstogter. De tog ud for at handle med varer.

De havde rav, uld, korn og fisk med fra Danmark. Til at starte med byttede de deres egne varer for nye varer. Senere begyndte de at betale med mønter og sølv.

① Hvad tror du de handlede og plyndrede fra de andre lande?

DET FØRSTE VIKINGETOGT

Vi siger, at det første vikingetogt fandt sted i år 793. Øen Lindisfarne i England blev angrebet af vikinger.

Der har sikkert været vikingetogter før dette. Men på Lindisfarne lå et kloster, som vikingerne angreb. På klosteret boede munke.

Munkene skrev alt det ned, som de oplevede. Derfor ved vi, hvad der skete på Lindisfarne. Det var et voldsomt togt, og mange munke blev slået ihjel.

Vikingerens første togter var ikke så planlagt. De overraskede dem, de ville angribe. De gik efter skatte, som nemt kunne tages med på skibene, f.eks. sølvmønter.

VIKINGETOGTER

Vi kender til flere forskellige plyndringer, der skete under vikingetogterne.

I England handlede eller plyndrede vikingerne sig til honning, vin og stof.

I Irland fik de slaver, skind og fisk.

I Grønland og ved Hvidehavet fik de fat i narhvalstand og hvalrostand. Fra Grønland sejlede vikingerne til Nordamerika. I Nordamerika hentede de tømmer til bebyggelse på Grønland.

Vikingerne tog også længere væk end disse lande. Faktisk helt til Frankrig og Istanbul. Istanbul var en stor handelsby. Her kunne de handle spændende varer som silke og krydderier.

KORT

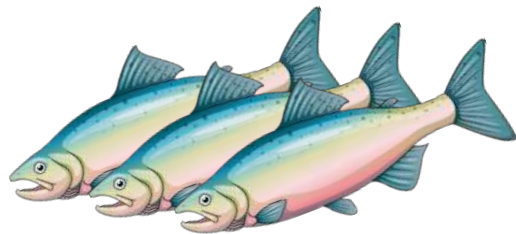
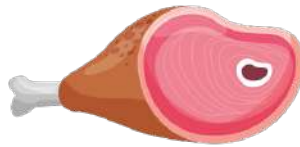
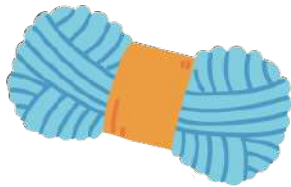
Herunder kan du se et kort over vikingernes togter. De sejlede rundt i hele norden og Europa. De sejlede langs kyster, på det åbne hav og ned gennem Europas floder.

Grønland
Nordamerika

VIKINGETOGTER

Sæt ring om de varer,
som vikingerne havde med fra Danmark.

Du skal sætte kryds i felterne
ved korrekt eller forkert.

Vikingerne havde rav, uld, korn og slaver med
fra Danmark når de tog på togt.

✓	✗
☐	☐

Istanbul var en stor handelsby i vikingetiden.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

Vikingerne sejlede til Nordnorge fra Grønland,
for at hente træ til huse.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

VIKINGERNES SKIBE

Omkring vikingetiden begyndte man at bruge sejl på skibene.

Sejl er et stort stykke stof, som man spænder på skibet. Skibene sejlede med hjælp fra vinden.

På den måde kunne vikingerne komme længere væk, når de sejlede. De kunne også komme hurtigere frem.

Skibene var vigtige for dem. De byggede dem af træ. De var ofte pyntet med skjolde på siden og et dyrehoved i træ forest.

TEGN

Tegn et flot vikingskib, som du forestiller dig det så ud.

TRO

Vikingerne troede på mange forskellige guder. I dag kalder vi vikingernes tro for "den nordiske mytologi".

Hver gud var gud for forskellige områder.

Odin, den øverste gud, var gud for krig og visdom.

Der var også mange andre guder. Vi skal høre om nogle af dem på næste side.

Guderne boede i Asgård. Menneskenes verden kaldte de Midgård. Vikingerne troede på, at når en kriger døde, kom han til Valhal. Det var der Odin boede.

Vikingerne ofrede til guderne. Specielt var det vigtigt at ofre inden, de skulle på togt. Det kunne være mad, dyr eller smykker de ofrede. De håbede så på, at guderne ville passe på dem.

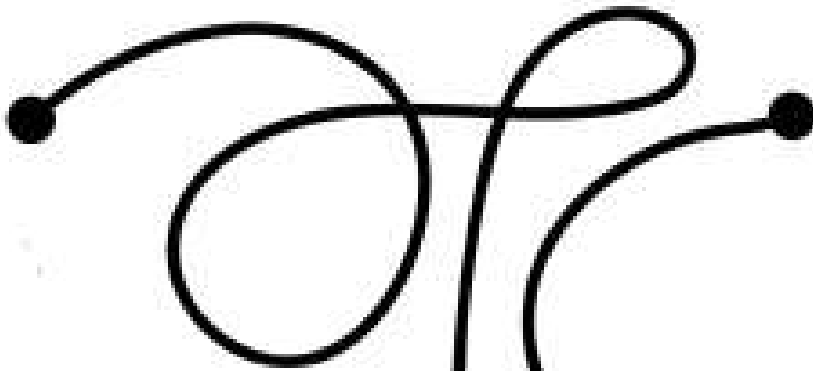
Man kunne også ofre for at få en god høst eller godt vejr.

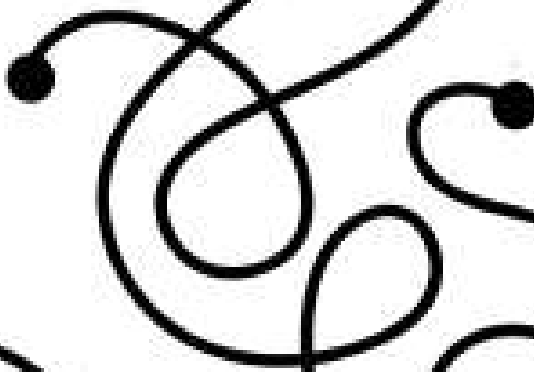
LABYRINT

Hvilken genstand hører til hvilken gud?

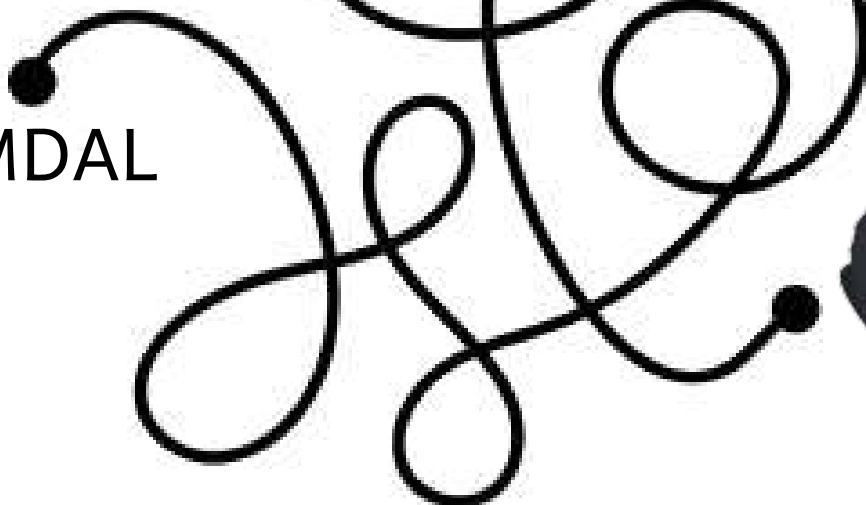
ODIN

THOR

HEIMDAL

GUDERNE

Odin er kongen over guderne. Han har kun et øje. Han er klog og gammel. Odin har to ravne. Ravnene fortæller ham, hvad der sker ude i verden. Han har også en hest med 8 ben. Odin er gud for krig, død og runer.

Tor er Odins søn. Han er tordengud. Man mente, han kørte over himlen i sin vogn svingede sin hammer, Mjølner. Det var det, der gav torden. Tor er gud for torden og krig.

Freja er en smuk gudinde. Hun er gudinde for forelskelse, ulykkelig kærlighed og frugtbarhed.

Frugtbarhed er menneskers evne til at få børn.

Loke er faktisk en jætte. Det er gudernes fjender. Han er vokset op hos Odin. Derfor bor han sammen med guderne. Loke laver mange problemer. Han slog Balder ihjel. Derfor er han lænket fast til en klippe.

GUDERNE

Tyr er en krigsgud. Tyr er også gud for retfærdighed.

Tyr hjælper krigerne. Både de tapre (modige) krigere og de dumme krigere. Han mangler den ene hånd. Den har fenris-ulven bidt af.

Balder er en smuk og sød gud. Han er også Odins søn. Hans mor er Frigg. Han døde, fordi Loke lavede problemer. Han lokkede en blind gud til at skyde Balder med en pil. Pilen var giftig. Balder er gud for lyset, penge og året.

Frigg er Odins kone. Odin og Frigg kan begge se ud i fremtiden. Frigg er gud for ægteskabet. Ægteskab er, når to mennesker er gift med hinanden.

Heimdall har et rigtig godt syn og en god hørelse. Han sidder ved regnbuen Bifrost. Her vogter han indgangen til Asgård. Han blæser i sit horn, når ragnarok bryder løs.

OPGAVER TIL GUDERNE

Søndag og mandag er opkaldt efter solen og månen. Solen og månen var meget centralt i vikingetiden. Lørdag kommer af 'laug' som betyder bad. Lørdag var altså badedag eller vaskedag.

Resten af vores ugedage er navngivet efter guderne fra nordisk mytologi. Se om du kan gætte hvilke.

Hvilken dag er opkaldt efter Thor? _____

Hvilken dag er opkaldt efter Tyr? _____

Hvilken dag er opkaldt efter Frigg? _____

Hvilken dag er opkaldt efter Odin? _____

SVAR MED RUNER

Herunder er fem spørgsmål om de nordiske guder.
Find og skriv svarene.

1. Hvilken gud er gud for bl.a. runer?

---

2. Hvilket dyr havde bidt Tyr's ene hånd af?

---

3. Hvilke dyr sidder på Odins skuldre?

---

4. Hvilket våben blev Balder skudt af?

Hvad hedder Odins bolig i Asgård?
Flyt rundt på runerne for at finde svaret

VIKINGERNE BLIVER KRISTNE

Som vi har læst tidligere i hæftet, troede vikingerne på den nordiske mytologi. I Danmarks nabolande begyndte man at blive kristne omkring år 700.

I år 710 kom den første missionær til Danmark. Han ville overbevise vikingerne om, at kristendommen var den rigtige tro. En missionær er lidt ligesom en præst, der fortæller om Gud og Jesus.

I slutningen af 900-tallet bestemte Kong Harald Blåtand at nu skulle vikingerne være kristne.

Danmark blev presset lidt af deres nabolande, som allerede var kristne. Derudover var det også smart, når de skulle ud på togt og handle. Handelsmænd i andre lande ville nemlig helst handle med vikingerne, hvis de også var kristne.

Ville du skifte tro, hvis statsministeren eller dronningen sagde, at du skulle? Hvorfor/Hvorfor ikke?

JELLINGESTENEN

Harald Blåtand havde bestemt, at Danmark og vikingerne skulle være kristne. Derfor rejste han i år 965 en runesten i Jelling.

Harald Blåtand rejste Jellingestenen som et minde om hans forældre, Gorm den Gamle og Thyra.

På stenen står der, at den er rejst til minde for hans forældre. Der står også, at det var Harald, der rejste den.

Der var flere konger, der hed Harald dengang.

Derfor har Harald skrevet: han var den, der var konge over hele Danmark og Norge, og som gjorde danskerne kristne.

Jellingestenen →

KONGER I VIKINGETIDEN

Gennem vikingetiden var der flere forskellige konger, der regerede over Danmark. Der var ofte kamp om at blive konge.

Da Gorm den Gamle blev konge, kom der mere styr på rækkefølgen og stamtræet. Nu begyndte kongetitlen at gå i arv. Altså blev en søn konge efter sin far. Faktisk helt frem til i dag og Dronning Margrethe 2.

Harald Blåtand og hans søn Svend Tveskæg er nogle af de danske konger fra vikingetiden, som vi kender bedst.

Harald Blåtand er kendt for at rejse jellingestenen. Svend Tveskæg beskrives som den store vikingekonge.

Han gik faktisk i krig mod sin egen far, Harald.

På næste side ser du et stamtræ
over kongerne i vikingetiden!

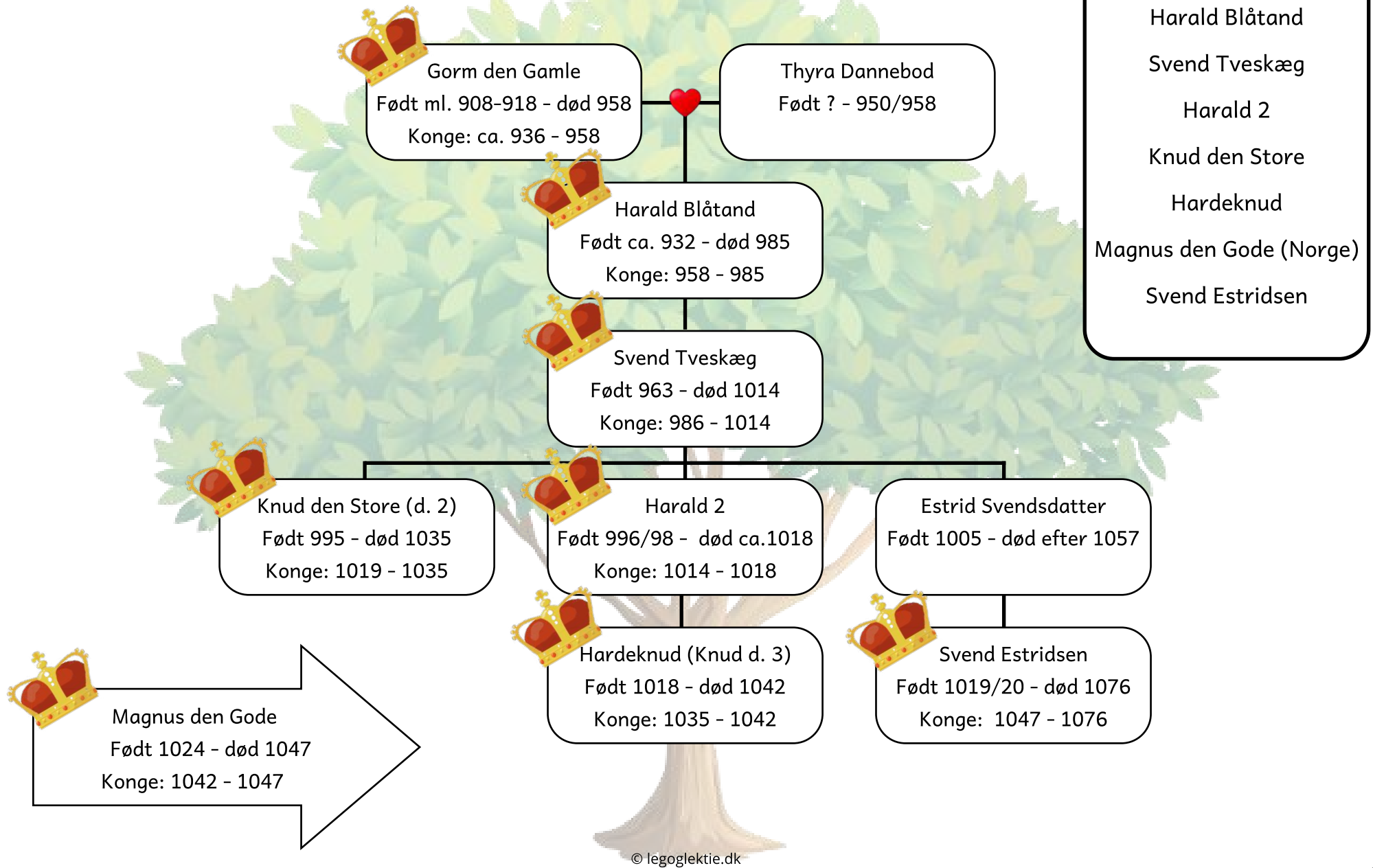
Kan du...

... finde den konge, der blev ældst? _____

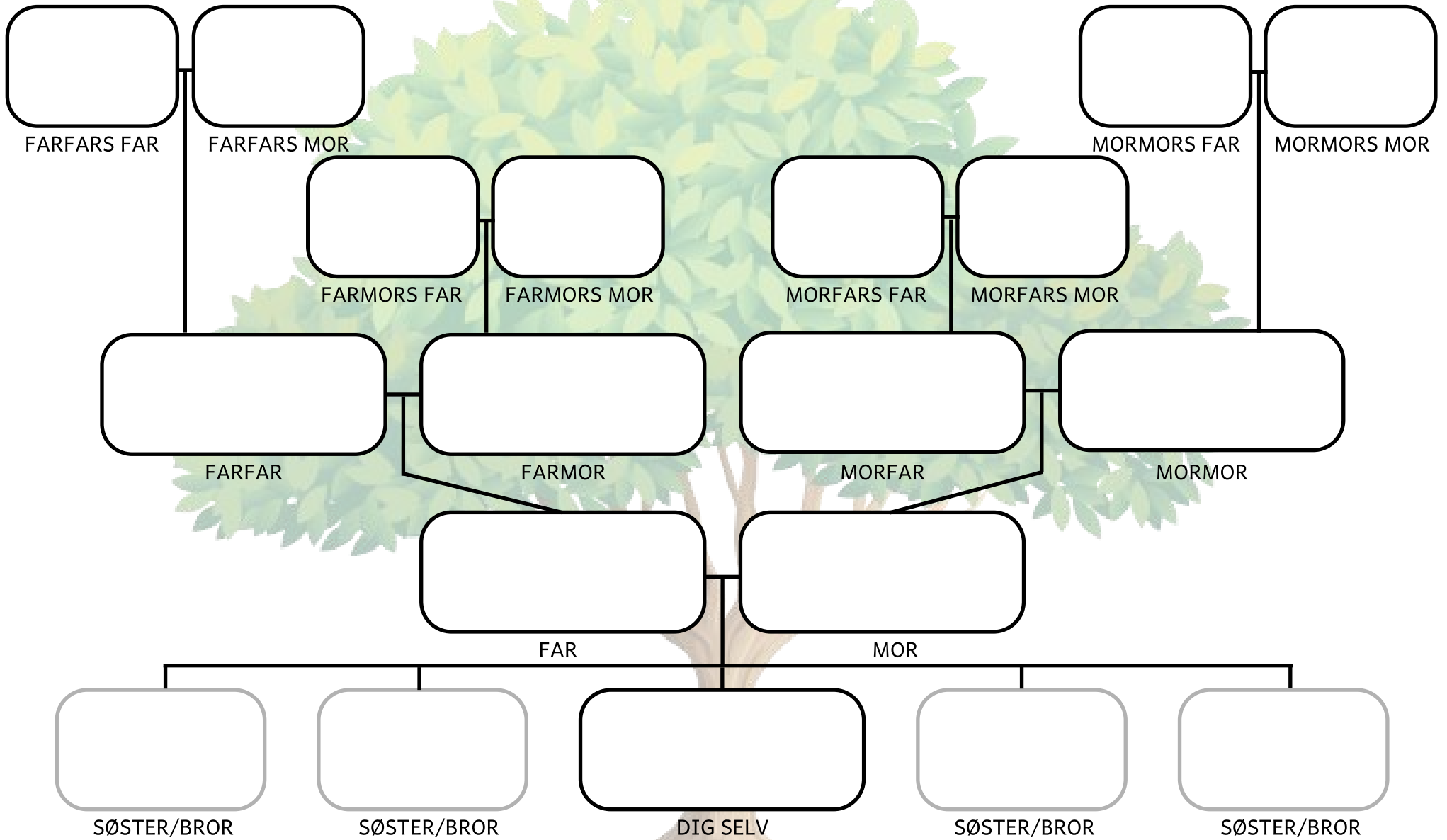
... finde den, der var konge længst tid? _____

... finde Hardeknuds oldefar? _____

KONGERNES STAMTRÆ

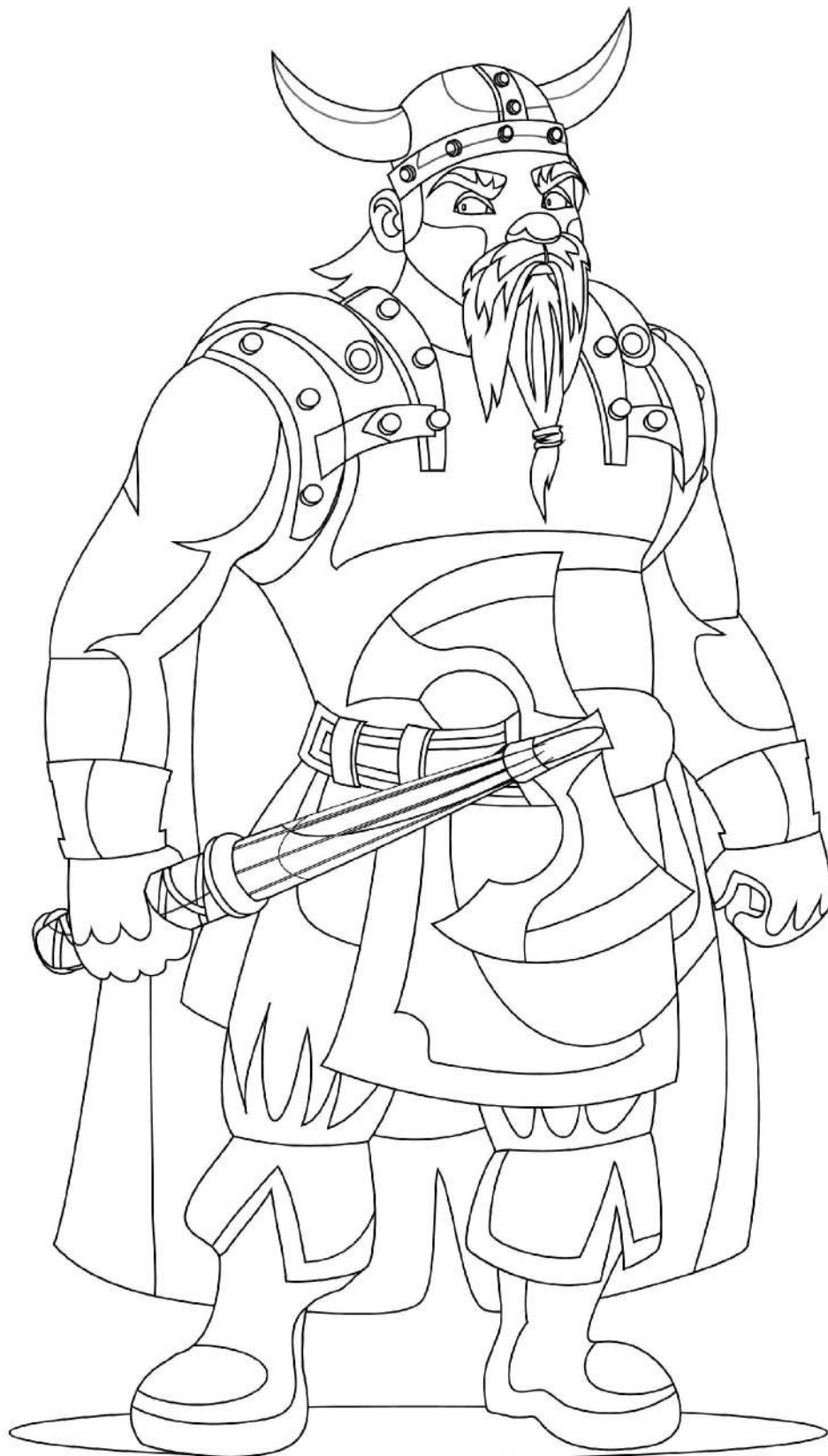

LAV DIT EGET STAMTRÆ

FARVELÆG VIKINGEN

HVAD VILLE DU HELST?

Forestil dig, at du selv kunne vælge, om du ville leve i nutiden eller i vikingetiden.

Hvad ville du vælge? Hvorfor?

Beskriv fordele og ulemper og giv en forklaring på dit valg!

